

ΕΛΛΗΝΙΚΑ ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ

ΤΟΥ ΜΗΤΣΟΥ ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ

ΦΘΙΝΟΠΩΡΙΝΑ ΒΡΑΔΙΑ

Η ώρα είχε περάσει και το βράδι έφευγε ήσυχο και γλυκό στην πολιτεία. Είτανε βέβαια χειμώνας, τέλη φθινοπώρου καλλίτερα, μα είν' αλήθεια ότι μερικά σουφουλα τών τελευταίων ημερών του φθινοπώρου δέν ξεχωρίζουν από τά πρώτα βράδια του χειμώνα, μετά τό Μην.

Η Κατίνα, ώριμη πιά γυναίκα ως σαράντα χρόνων, φυσιογνωμία γλυκειά και πονεμένη, στάθηκε μπρός στο κλεισμένο τζάμι και κοιτάξε έξω στο δρόμο.

Κάμποσο διαβάτες περνούσαν. Ένας μάλιστα, καθώς πέρασε μπρός στο σπίτι, σήκωσε τό κεφάλι του και, καθώς είδε τη σιλουέτα της πίσω από τό τζάμι, της έβγαλε τό καπέλλο και τη χαιρέτησε. Έκείνη κούνησε χαμογελαστά τό κεφάλι της αντίχαϊρετώντας τον.

Είταν ο Παντελής, πλούσιος επιχειρηματίας που ή περιουσία του μετρούτανε σ' εκατομμύρια. Η Κατίνα τόν είξεσε παραπάνω από είκοσιπέντε χρόνια, από τόν καιρό που είταν ένα παλιόπαιδο ακόμα, μικροπάληλος στο κατάστημα του πατέρα της. Αυτός θάταν τότε ίσαμε δεκαοχτώ χρόνων κι' είν' αλήθεια πως εκείνη την εποχή την αγαπούσε, την αγαπούσε πολύ, μα δέν είχε τολμήσει ποτέ να φανερώσει ούτε σ' αυτήν, ούτε σε κανέναν άλλο τό αίσθημά του.

Ύστερ' από άρκετά χρόνια, όταν οι μεγάλες δυστυχίες, ή μα ύστερ' απ' την άλλη χτύπησαν την Κατίνα, τόν είχε συναντήσει κάπου κι' εκείνος, άπάνω στην κουβέντα, άφησε να του ξεφύγουν μερικά λόγια, που δε θά χρειαζότανε και πολλά σοφία για να μαντέψει κανείς απ' αυτά τό άλλοτιμο αίσθημά του, που κόντευε να σβήσει, γιατί είχε παντρευτεί έντομεταξύ και είχε και παιδι... Έπειτα τό έμαθε καλλίτερα από τη γυναίκα του, που είτανε παλιά της φίληνάδα, στην όποια ο Παντελής τά είχε πει όλα. Δέν ύπήρχε λόγος να της τό κρύψει, αφού τό αίσθημα δέν ύπήρχε πιά.

Ο Παντελής την είχε αγαπήσει με όλη τη δύναμη του πρώτου έρωτος που νοιώθει κανείς όταν είνε ακόμα δεκαοχτώ χρόνων... Την είχε αγαπήσει όπως ξεύρουν ν' αγαπούν τά παιδιά κι' όπως δέν ξεύρουν ν' αγαπήσουν οι μεγάλοι. Μα κι' ή Κατίνα με τόν ίδιο άκριβώς τρόπο είχε αγαπήσει τότε έναν άλλο, τόν Παναγιώτη, που είταν όλη ή αιτία της δυστυχίας της.

Κ' ο Παναγιώτης δούλευε εκείνη την εποχή στο κατάστημα του πατέρα της, μα αυτός είχε καλή θέση, είταν ο προστατευόμενος του πατέρα, εμπανόβγαίνε στο σπίτι της, είτανε σαν ένας δ ι κ ος τελοσπάντων

ένω ο φτωχός Παντελής, μονάχα όταν είταν να τόν στείλουν σε καμιά δουλειά, πήγαινε στο σπίτι.

Οι σχέσεις της Κατίνας με τόν Παναγιώτη, που άρχισαν σαν παιγνίδι, στην άρχή, επειδή είταν ακίνδυνες, είταν όλοφάνερές, μα έπειτα, όσο προχωρούσαν, γινότουσαν και πιο κρυφές, για να σάσει άξαφνα τό πράμα όταν είχε φτάσει πιά στο άπροχώρητο.

Τότε ο πατέρας της, ύστερ' από μερικούς διαταγμούς που τούς νίκησε ή έπιμονή της μητέρας της, την έδωσε στον Παναγιώτη, που, έντομεταξύ και με τη δική του ένισχυση, είχε άνοιξει μαγαζί δικό του. Στην άρχή, ένα δύο χρόνια, οι δουλειές του πήγαιναν καλά κι' Κατίνα με τόν Παναγιώτη, συνέχισαν, παντρεμένοι πιά, τό νεανικό τους έρωτα. Έκείνη είταν δεκαεφτά χρόνων κι' εκείνος είκοσιδύο, είκοσιτριών... Μα έπειτα άρχισε να παίζει, να ξαναπαίζει καλλίτερα γιατί και ποιν να παντρευτεί είπαζε. Έχασε όσα είχε και δέν είχε κι' αυτή την προίκα της γυναικας του που είτανε γραμμένη στ' όνομά του και στο τέλος, για να μην τόν πιάσουν για τό χρέη του, αναγκάστηκε να φύγει μόνος του αφήνοντας τη γυναίκα και τό παιδί του, για την Αίγυπτο, όπου, όπως του είχανε πει, θά μπορούσε να τό βγάλει πέρα. Εκεί στην άρχή άνοιξε ένα μικρομάγαζο τόν ύποστηρίξαν οι όμογενείς και μπόρεσε να σταθεί. Βλέποντας πως πήγαιναν καλά οι δουλειές του προσκάλεσε κοντά του τη γυναίκα του. Πέρισε τό παιδί της ή Κατίνα και παθητικά άφοσιωμένη στον άντρα της, φεύγει για την Αίγυπτο. Είν' αλήθεια πως τόν αγαπούσε τόσο που μονάχα ή παρουσία της κοντά του έφτανε για να την κάνει ευτυχισμένη. Πήγε στην Αίγυπτο, έτσι σαν τυφλή, χωρίς να ξέρει, χωρίς να φροντίσει να μάθει τι την έπεριμενε εκεί. Την έφτανε μόνο ότι θά ξανάβρισκε τόν Παναγιώτη της, την ευτυχία της ζωής της. Στην άρχή, για κανά μήνα, τά περνούσε καλά με τόν άντρα της. Ο χωρισμός φαινόταν είχε κάνει κάποια ένταση στην άγάπη του που όταν την άφησε κι' έφυγε είχε άρχισει κάπως να κρυώνει. Μα κατόπι ο Παναγιώτης ξαναπήρε πάλι τόν κακό δρόμο. Στην μαγιά τών χαριστών που είχε πρώτα είχεν προστεθεί τώρα τό πιότι και οι γυναίκες. Μιά μέρα έφτασε ως τό σημείο να περάσει έξω από τό σπίτι του, μπρός στα μάτια της γυναικας του, που καθότανε στο παράθυρο, μέσα σ' ένα άμάξι με μίαν άλλη γυναίκα. Τό βράδι, όταν εκείνος γύρισε στο σπίτι μετά τά μεσάνυχτα, ή Κατίνα δέν έτόλμησε να του κάνει λόγο γι' αυτό τό έπεισόδιο.

Έτρεμε μάλιστα με την ιδέα μήπως ο άντρας της για να την πληρώσει, της άνοιγε πρώτος σχετική κου-

Ο κ. Μήτσος Παπανικολάου

βέντα. Πέρασε κι' αυτό, όπως πέρασαν και τόσα άλλα στο διάστημα των έξι μηνών που έμεινε η Κατίνα, στην Αίγυπτο, ως ότου ένω προη—τη νύχτα ο Παναγιώτης δεν είχε πάει διόλου στο σπίτι—λαβαίνει κι' ένα λουστρό ένα γράμμα ότι τα χρέη του τον αναγκάζαν να φύγει κι' απ' αυτή την πόλη της Αιγύπτου πηγαίνοντας σε μι' άλλη γιά να μη τον πιάσουν. Μαζί με το γράμμα της έστειλε και μι' ένα δαμάσκηνο γιά να μαγευρέψει. Την ίδια μέρα οι πιστωτές του άντρός της έκαναν κατάσχεση στο μαγαζί του και στα έπιπλα του σπιτιού. Η Κατίνα έκλαψε κι' αφοώσθησε. Η άδυναμία της την έκανε να φαίνεται σά φθισική σε προχωρημένο στάδιο. Είχε μείνει έρημη με το παιδί της σ' έναν τόπο ξένο, χωρίς πεντάρα, χωρίς σκεδόν και το παιδί της μοιά. Μερικοί πατριώτες της που είχαν εγκαταστημένο εκεί, είδαν τη δυστυχία της, τη λυπηθήκαν και της έκαναν τ'α ξένο γιά να γυρίσει στην Ελλάδα, στον πατέρα της.

***

Από τότε η Κατίνα δεν ξανάειδε ποτέ πιά τον άντρα της. Δεν της έστειλε ούτε ένα γράμμα. Από ταξιδιώτες που γύριζαν κάθε τόσο από την Αίγυπτο μάθαινε πού και πού νέα του, μα κι' αυτά μπροδεμένα. Το μόνο θετικό που έμαθε ήταν ότι έμεινε στη Μανσούρα, ζούσε με κάποια χωρίς στεφάνι κι' είχε αποκτήσει μαζί της και παιδιά.

Η εγκατάλειψη ήταν πια τελεωτική. Πέρασαν πέντε, δέκα, είκοσι χρόνια από τότε. Αφοώθησε με πάθος στο παιδί της κι' οι φροντίδες της γι' αυτό την έκαναν να ξεχάσει σιγά σιγά τον άντρα της και την αγάπη του. Μά τώρα τελευταία το παιδί της είχε παντρευτεί κι' είχε μείνει μόνη, κατόντη.

***

Είχε περάσει άρκετη ώρα από τη στιγμή που περαστικός ο Παντελής τη χαίρετο στο παράθυρο. Έκείνη εξακολουθούσε να κάθεται σ' αυτό, παραδομένη σ' ένα κόμο σκέψης που της έφερε το πέρασμά του. Αυτόν ούτε τον θυμόταν πιά, κι' είχε ξεχάσει όλοτελα το πέρασμά του που της χρησίμευσε όσotόσο γιά να την ξαναφέρει πολύ πίσω στη ζωή, σ' ένα μακρινό παρελθόν που η αναμνήση του ήτανε τόσο άμυδη στο μυαλό της όστε φαίνονταν σά να μη το είχε ζήσει ποτέ, σαν άναμνηση όνειρου. Η ζωή της μέσα στις λυπές που εξακολουθούσαν μετά το γάμο της, στη δυστυχία, στην κατοπινή φροντίδα γιά το μεγαλύτερο του παιδιού της δεν την είχε αφήσει να θυμηθεί ποτέ κάποιους καιρούς καλύτερους. Όταν προσπαθούσε να θυμηθεί, οι πιο τραγικές στιγμές της παρουσιάζονταν στο μυαλό της. Ζητούσε να θυμηθεί πολλές φορές τον άντρα της όταν άζομια ήταν άραβωνισμένη γιά τον θυμόταν όταν τη φοβόριζε με το περισσότερο στην Αίγυπτο.

Μ' άποψη, άποτομα, μέσα στο βράδι του Νοέμβρη ένοιωθε να ζωντανεύουν μέσα της άναμνήσεις πεθαμένες από χρόνια κι' ένα πόσοπο που το είχε σκελάσει η όμιχλη του καιρού όρθωνόταν μπροστά της με την όμοιά του έμφηβο. Ο Παναγιώτης της έρχονταν στο μυαλό της όπως ήτανε τότε που τον είχε πρωταγαλήσει. Παραπάνω από είκοσι χρόνια είχαν περάσει από τότε. Μά ήταν τόσο ζωντανή η είκόνα του που και να μην είχαν περάσει αυτή θά ήταν η ίδια. Τόσες μεταβολές, τόσες αλλαγές κι' άζομη τόσο θανάτοι που είχαν σημειωθεί, στο διάστημα των είκοσι αυτών χρόνων δεν είχαν τόσο πραγματικοί όσο ήταν τώρα η άναμνήση της.

Ναι, η Κατίνα ήτανε πάλι δεκάξη χρόνων χωρίς, γεμάτη όρετικότητα όνειρα, ενώ ο πιο λαλός δρόμος γιά την αγάπη της άνοιγόταν μπροστά της. Όλα η σημερινή πραγματικότητα είχε εξαφανιστεί γύρω της και τίποτε απ' όσα ο καιρός είχε καταστρέψει, δεν είχε πάθει το παραμικρό. Η Κατίνα δεν είχε προχωρήσει ούτε ένα βήμα στη ζωή, από την ηλικία των δεκάξη χρόνων...

Και όμω τότε ούτε σ' αυτή την πολιτεία ζούσε, ούτε και τα πρόσωπα μαζί με τα πράγματα γύρω της ήταν έτσι. Τον καθόριζε που ήταν άλενατί της αν κοιτούσε θα θυμόταν ότι πρό είκοσι χρόνων το γράσμά του άστραφε, ενώ τώρα ήταν έξωθωρισμένο. Αυτή όμω δεν έβλεπε τίποτε. Η σημερινή ζωή είχε χαθεί και μι' άλλη ζωή καινούργια είχε γεννηθεί εκείνη τη στιγμή από το παρελθόν. Έβλεπε τον πατέρα της ζωντανό άζομη, έτοιμο να της φέρει τις διαταχές του άντιρρήτως γιά το γάμο της, ενώ μι' ματιά αν έριχνε στον τοίχο θά τον έβλεπε στη φωτογραφία όπως ήτανε γέρος, με γένια, τον τελευταίο καιρό πριν πεθάνει. Όσο γιά το παιδί της που ήτανε παντρεμένο πιά, αυτό δεν είχε γεννηθεί άζομη, μά πώς μπορούσε να έχει γεννηθεί άρου η ίδια μόλις είχε άραβωνιστεί.

Και όσο η φθινοπωρινή νύχτα άπλωνε τα σκοτάδια της, τόσο η Κατίνα έκανε τη συνείδηση της πραγματικότητας και η ευτυχία του παρελθόντος ζωντανεύε μέσα της.

***

Έξαφν άκούστηκε να χτυπάει το κουνούνη της όξόπορας. Η Κατίνα, σαν άνωτισμένη μηχανικά πήγε κι' άνοιξε.

Είταν ο γιός της με τη γυναίκα του που έρχόντουσαν να τη δούν. Μόλις τους είδε τάχασε, στάθηκε ξαφνιασμένη και δεν είξερε τι να πη. Της φραγίκανε οι οι δύο σαν άγνωστοι η καλύτερα σαν άνθρωποι που έρχόντουσαν από τα βάθη του παρελθόντος που μόλις άμυδη τους θυμόταν. Της φαίνονταν πώς πριν από πολλά χρόνια της ήταν πολύ σχετικοί στη ζωή της, μά που τώρα τους είχε ξεχάσει. Είτανε σά δύο έξωθωρισμένες φωτογραφίες μέσα στο μυαλό της, όπου μόνο τα βρημένα πράγματα είχαν τώρα ζωντανέψει.

Στη γελαστή κι' εγκάρδια κληστέρα τους άπάντησε με ένα ξαφνιασμένο «Α!» Τά είχε χάσει όλοτελα. Τι ήθελεν αυτοί οι δύο έξένοι στον κόσμο της, εκείνη τη στιγμή; Η έμφάνισή τους την έφραγίσε και την έτρόμαξε έτσι σανάβλεπε δύο νεκρούς να σηκώνονται από τον τάφο τους. Αν έβλεπε τον άντρα της να γυρίζει έξαφν αυτή τη στιγμή το πράγμα θά της φαίνονταν πολύ φουζικό. Και άζομια και τον πεθαμένο πατέρα της η την πεθερά της που είχε πεθάνει κι' αυτή, αν τους έβλεπε ζωντανούς μπροστά της, δέ θάνοιωθε χαμιά άπολύτως έκπληξη.

— Ξέρεις, μαμά, της είπε ο γιός της, έχουμε ένα νέο να σου πούμε, που φαντάζομαι ότε ευχάροτο, ότε δυσάρεστο θά σου φανη, γιάτι ότι ένοιωσα έγω όταν το άκουσα πρέπει να το νοιώσεις και συ.

— Τι; ρώτησε εκείνη μηχανικά, ενώ η κουνέβτα του γιού της άποτυπωνόταν μέσ' στο μυαλό της η μι' λέξη ύστερα απ' την άλλη και σχηματίζονταν η φράση όπως στο γράμμα της γραφοειχανής.

— Συνάντησα σήμερα κάποιον που γύρισε από την Μανσούρα και μου είπε ότι ο πατέρας μου πεθανε έδω κι' ένα μήνα. Μούφερε μάλιστα και μι' φωτογραφία.

— Ψέμη...! έκανε να φωνάξει η Κατίνα, μά δεν άποτελείωσε τη λέξη της.

Ο γιός της όμωσ που την κατάλαβε της άπάντησε με κάποια άζομια ειρωνία, σαν ξαφνιασμένος από τον τόνο της φωνής της:

— Μά! Μήπως έχεις αντίθετες πληροφορίες; Μά η Κατίνα δεν άπάντησε.

Η καινούργια ζωή της δέ μπορούσε να βαστήξει περισσότερο.

Μέσα της τώρα ένας όλόκληρος κόμος σωριαζόταν γερμεμένος κάτω. Σιγά σιγά συνηζόταν σαν τους άνωτισμένους, από τη βύθισή της κι' από τονείρο της κι' όταν ξαναβρόθηκε πια μπρος στην πραγματικότητα, όταν κατάλαβε τη σημασία του σημερινού κόμου, άρχισε να τρέμει. Προσπάθησε να πει κάτι, σά να δει να δικαιολογηθεί μά δέ μπόρεσε.

Κι' όταν ο γιός της έκανε να της δώσει τη φωτογραφία του πατέρα του, της έβγαψε από τα χέρια της. Έσκυψε και την πήρε.

Μά ποιος ήταν αυτός στη φωτογραφία; Ένας άντρας μεσοκόμος, άδύνατος, μαρμαίνος; Ο Παναγιώτης; Μά όχι... Είταν πολλοί... Τον θυμόταν πολύ καλά τον Παναγιώτη. Πρό λίγων στιγμών άζομια τον είχε μπροστά της, νέο είκοσι χρόνων, με το μικρό μαύρο μουστάκι του, με τα μάτια του γεμάτα λάμψη... Δεν ήτανε δυνατό αυτό...

— Πέρασαν είκοσι πέντε χρόνια, μαμά! της είπε ο γιός της σά να κατάλαβε την έκπληξή της.

Και η άλήθεια ξαναγόρισε πια όλόκληρη, άδυσόπητη, τραγική, μεγάλη. Σε λίγο όταν έφυγε ο γιός της, καθώς τους έβγαλε, κοιτάχτηκε τυχαία σ' ένα καθόρθη κι' είδε τότε την πραγματικότητα και στον έαυτό της, που ως κείνη τη στιγμή της είχε διαφύγει.

Είτανε σαφαντάρα. Το φθινοπωρινό βράδι είχε άπλωσει πια έξω με την πρώτη γεμιοιάτιξη παγωνιά...

Μήτσος Παπανικολάου

ΑΓΣΤΗΡΟΣ ΝΟΜΟΣ ΚΑΤΑ ΤΗΣ ΜΟΔΑΣ ΚΑΙ ΤΟΥ ΦΛΕΡΤ

Στην μικρή περιοχή Σίουν που είναι κοντά στο Σικάγο, έξεδόθη τελευταίος ένας δρακόντιος νόμος εναντίον του φλέρτ και της μόδας. Λιά του νόμου αυτού όρίζεται πως πρέπει να ντυνόταν στο έξη οι γυναίκες που κατοικούν εκεί. Σύμφωνα με τον αυτόν νόμον άπαγορεύεται στο έξη:

•Ο περίπατος με ξένη κυρία, είτε πεξη, είτε με τ' άμιά, όπως επίσης άπαγορεύεται και ιτασία των γυναικών η όποιες τελευταίως φαίνετα πως, λόγω της Μόδας, το είχαν παρακάνει! Έπιτρέπεται δέ η ιτασία μόνον στους άνδρες, συζύγους, οι όποιοι όμωσ δεν έπιτρέπεται πια να πέρνουν μαζί τους και έβενε κυρίες, όπως γινόταν μέχρι σήμερα!

Επίσης άπαγορεύεται στις γυναίκες να έμφανίζουν έξωμες τουάβτες στα θώρακα και στις έσπεριδες, περιωρισμένον του ντεκολτέ. Σ' ένα άλλο τ' άρθρο μάλιστα του νόμου αυτού όρίζεται μέχρι ποίου βαθμού μπορεί να έχη το ντεκολτέ της μι' κυρία (όλίγο λαμό και μόλις το 1/3 των όμων της).

Ός κύρωση του νόμου αυτού άναγράφεται εν τέλει η ποινή του προστίμου μέχρι 3,000 δολ. και φυλάκισεις μέχρι 6 μηνών:

